

Nr 835

Av herr Gustafsson i Borås m. fl., om åtgärder mot asocialt beteende, m. m.

Vårt land präglas bland annat alltmer av en ökat brottslighet eller som man på sistone uttryckt det »en förgrovad brottslighet». Respekten för lagar och förordningar blir allt mindre, och därtill kommer åtminstone bland den yngre ungdomen ett behov av spänning, som det till det yttre välordnade samhället tydligen inte kan tillfredsställa. Som legitima »säkerhetsventiler» för spänningsbehovet har man räknat tävlingsidrotten, TV:s vålds- och gangsterfilmer, »dokumentärfilmer» från kriget etc. Felbedömningen är uppenbar och förenklingen av problemet påtaglig. De senare medlen synes i stället ha gett impulser till våld och kriminalitet.

Det utbyggda demokratiska samhället ger den enskilda människan en viss frihet. Varje medborgare har rätt att utforma sitt liv efter sina egna intentioner och livsmönster. Man har rätt att ha en religion, och man har samma rätt att leva utan religiösa bindningar. Man har rätt att bygga upp sitt liv efter de gamla konventionella moralreglerna, och man har rätt att tillämpa en friare syn utan hänsyn till de kristna livsnormerna. Denna ökade frihet innebär givetvis ett belastningsprov för den enskilda människan. För den mogna människan, som lärt sig självkontroll och som fattat det sociala livets allmänna spelregler, kan denna frihet tillämpas inom ramen för samhällets allmänna ordningar och värderingar, men då alla människor inte nått fram till denna sociala mognad måste man räkna med att en hel del hamnar i ett gränsområde, där asociala och kriminella impulser ligger snubblande nära. Samhällets lagar uppfattas inte som nyttiga och hälsosamma spelregler för den enskilde, och ordningsmakten uppfattas närmast som ett hot mot den individuella friheten. Rotlösheten är på väg att bli en fara för hela den västerländska kulturen. Människan kommer i ett vakuum, i en moralisk hemlöshet. Hon förlorar ambitionen att bäras av idéer och ledas av principer och blir i stället ett offer för tillfälligheternas spel och hållningslöshetens demonisering.

Själva inställningen till livsfunktionerna: sexualiteten, havandeskapet, äktenskapet, vörndaden för livet, respekten för ålderdomen, har på de senare åren blivit en annan. Och när man så har vandaliserat en viktig sektor av det moraliska livet, fortsätter individen på egen hand att rasera de övriga spärrarna, såsom vörndaden för annans egendom (kan man i enlighet med den moderna porr-litteraturen begära en annan mans hustru, så kan man

också »låna» hans bil och beröva honom hans pengar), respekten för liv och lem, hänsynen till andras lycka eller olycka o. s. v.

Till detta kommer att många människor knappast längre betraktar samhället som ett utpräglat rättssamhälle med moraliska grundvärderingar som ledande principer utan fastmer som ett tämligen renodlat materialistiskt nyttosamhälle, där det gäller för alla att ta för sig av det dukade bordet.

På skilda områden upplever vi i dag i vårt land de destruktiva krafternas spel på ett sätt som inger stora farhågor för framtiden. Vi vill här särskilt betona vad alla förut vet men som måste sägas om och om igen.

En tilltagande brottslighet måste bemötas med åtgärder som ger polisen skydd och medborgarna trygghet

Att brottsligheten håller på att bli alltmer hänsynslös och rå har rikspolischefen påpekat. Han har all anledning att säga det. Den grova brottsligheten har fått en markant ökning de senare åren. Våldsbrotten blir fler, hänsynslösheten, föraktet för människoliv är påtaglig.

Ser man på kategorien »mord, dråp, barnadråp och misshandel» redovisades 1950 totalt 7 528 fall. 1960 var siffran 8 856, och 1965 hade siffran stigit till 11 973. År 1950 uppgick antalet våldtäkter till 350. Tio år senare var siffran uppe i 512. 1965, som är sista fullständiga statistikåret, är den 587. Rånbrottens kurva har stigit än brantare. 1950 rapporterades 190 fall och 1965 inte mindre än 963.

Förr har man kunnat trösta sig med att den ungdomskriminalitet som länge varit ett jätteproblem för vårt land likväl varit av ett mera beskedligt slag. Bilstölder, skadegörelser, källarinbrott, väskryckningar har ändå hållits inom vissa gränser. Vi har haft en förhållandevis liten ungdomskriminalitet av det grövre slaget. Så är det inte längre. Vi har fått en bred egendomsbrottslighet och en snabbt expanderande våldsbrottslighet som tar sig uttryck i dåd. Brottsligheten skall vara beväpnad och vapnen prövas. Polisen kunde förr arbeta i vetskapen av att hans uniform och emblem var ett uttryck för rätten och samhället. Nu vet han inte när en eller några gangster kastar sig över honom eller att han blir måltavla för en kulkärve från ett automatvapen.

Vi tror att vi alla erkänner att problemet är ytterst svårt att bemästra. Ingen sitter väl inne med någon patentlösning. Polisen måste dock få *bättre skydd*, och det måste vara en samhällsplikt att på allt sätt motverka våldsbrottens tillväxt. En första åtgärd är att problemets existens erkännes helt och fullt.

De nyligen timade polismorden har kommit alla normalt funtade människor att bli djupt skakade. Det är fullt naturligt att man inom poliskåren hyser ängslan för att vakna, ambitiösa människor lämnar eller aldrig ger sig in i ett yrke så fullt av vanskligheter. Sex polismän har sedan början av

50-talet stupat sedan brottslingar i trängda lägen sökt skjuta sig till tillräcklig frihet. 4 polismän har dödats på kort tid, och förra året misshandlades 945 polismän, därav 100 svårt. För en lekman framstår det som något underligt att i vår tekniska, elektroniska tid, där man kan göra nästan vad som helst genom att trycka på knappar, inte bättre skydd kan ges åt dem som skall vaka över andras trygghet. Är det alldeles omöjligt att de fina komponenterna i allehanda vardagliga hjälpmedel inte skulle kunna kombineras till ett känsligt, snabbt reagerande bevakningssystem både för polisen och till skydd för vapendärar? Man frågar sig inför de tre polismorden helt nyligen: Har polisen tillgång till *alla* de tekniska medel och den moderna utrustning som den tydligen i högsta grad har behov av? Kan miniatyrradio-sändare vara till gagn bör polisen omedelbart förses med sådana.

Sedan finns det nog alla skäl att det samhälle som skarpt reagerar mot gangsterdåd av dessa slag också frågar sig vad som för allt flera in på det brutala brottets bana. Är man så värst angelägen om att gå till grunden när det gäller att få fram orsakerna, och upplever vi inte gång efter annan en sensationsjournalistikens romantisering av även de rääste våldsbrott? Man kan fråga sig: Hur uppfattade gärningsmannen samhällets reaktion av det förra polismordet? Var det bilden av en romantiserad mördarjakt och en nära nog glorifiering av gärningsmannen som blev det bestående intrycket? Man kan kanske hoppas på att när förövarna av detta upprörande trippelmord blir fast att — med bibehållande av alla mänskliga hänsyn — det kalla mordets nakna fasa slås fast utan alla omskrivningar.

Ett ökat alkoholmissbruk kräver effektivare upplysning om missbrukets skadeverkningar

Kanske har vi blivit så vana vid de inströmmande uppgifterna om alkoholmissbrukets resultat att fakta inte längre stannar kvar i minnet? Antalet avdömda fylleriförseelser per 1 000 invånare över 15 år har från år 1954 till 1965 ökat med 63 %. År 1965 kom 16 099 rattfylleribrott till polisens kännedom mot 7 442 år 1954, en väldig ökning även med hänsyn till den större biltätheten. Det har visat sig att kurvan för rattfylleriet ganska väl följer kurvan för spritdryckskonsumtionen. Toppåret för drickandet, 1956, blev toppår även för rattfylleriet.

Särskilt bekymmersamt är det med fylleriökningen hos ungdom, ja, ibland kan man tala om barn. Av pojkar (under 21 år) som togs för fylleri under 1965 var 109 under 15 år, 3 657 var 15—17 år och 9 770 över 18 år, medan av flickorna 51 var under 15 år, 475 var 15—17 år och 448 var över 18 år. Totalt noterades det nämnda året i hela riket 117 745 fyllerifall, varav 14 510 av de gripna var under 21 år.

Man måste befara, att tillståndet bland både yngre och äldre är sämre än statistiken noterar. Många som berusat sig kommer aldrig i polisens register. Detaljundersökningar, t. ex. i Stockholms stad, har visat att alkohol-

drickandet är mycket vanligt bland ungdom. Att så är fallet bland universitetsstuderande är kanske inte så förvånande med tanke på dryckessedernas ofantliga fasthet vid akademierna. »Tredubblad spritkonsumtion efter två års studier i Lund», stod som rubrik över en undersökning som refererades i pressen för ett par år sedan. För den som tror att enbart upplysning kan medföra ett bättre nykterhetstillstånd måste fakta av detta slag vara nedslående. Troligen har studenterna högre alkoholkonsumtion än yrkesarbetande ungdom i samma ålder och följaktligen också större antal missbruksfall, trots att studenterna i genomsnitt borde ha bättre kännedom om alkoholoriskerna. Det har heller inte visat sig att den allt rikligare konsumtionen av vin och öl skulle ha förbättrat situationen i ungdomsvärlden. Bland yngre alkoholister är vin en ganska vanlig anledning eller samverkande orsak till alkoholskadorna. Mellanölet har som bekant bland ungdom orsakat problem, bl. a. på grund av sin lättillgänglighet. Länsåklagaren i Kopparbergs län meddelade i november 1966 i en skrivelse till länsnykterhetsnämnden bekymmer över att mellanölet orsakat en ström av mopedfyllerister.

Många anledningar kan anges till här noterade fakta, vilka endast utgör en liten del av vad som kunde framhållas. Ungdomens frigörelse från hemmen, den längre studietiden liksom den rikligare tillgången på pengar, det kristna och ideella arbetets svårighet att fånga intresset är bland de viktigaste anledningarna. Man bör inte heller glömma den väldiga påtryckningen genom kamrater och i form av en flott upplagd och påkostad alkoholreklam.

På grund av sin stora penningbrist har de nykterhetsfrämjande organisationerna svårt att nå ut till ungdomen, särskilt i tätorterna, med fakta om alkoholoriskerna. En genomsnittstonåring i en stor tätort är nästan dagligdags utsatt för alkoholreklam och andra former av lockelser till alkoholbruk men nås tyvärr ganska sällan av nykterhetsinformation, trots att skola och föreningsliv gör åtskilligt på området. Här skulle samhället kunna göra betydligt mer, t. ex. genom permanenta informationskampanjer till ungdom om bl. a. nykterheten som en förutsättning för att erhålla körkort. Men därvid räcker det inte med broschyrer. Stora summor borde anslås för annonser i pressen — kanske på idrottssidorna — som gav konkret information, likaså i de veckotidningar som ungdomen läser. Kanske kunde sådan information kombineras med korsords- och andra tävlingar.

På senare år har på sina håll ett underligt betraktelsesätt gjort sig gällande när det gäller nykterhetspolitiken. Eftersom vi trots den nuvarande skyddslagstiftningen har ett avsevärt missbruk och alkoholen vållar stora lidanden menar en del att man skulle radera lagstiftningen och låta varorna säljas fritt. Detta skulle komma att innebära, att alkoholdrycksförsäljningen utvidgades från f. n. omkring 275 systembutiker till bortåt 20 000 livsmedelsaffärer! Detta måste komma att innebära en väldig ökning av både bruk och missbruk. Alkoholen blir då »som alla andra varor», som det

brukar heta, men med en skillnad som man glömmer, nämligen att alkoholen *är inte* som andra varor!

Att lättare tillgänglig alkohol skulle öka nykterheten är en orimlig tanke. Däremot vet vi av erfarenheterna från spritstrejken 1963 vilka förbluffande goda följder *knappheten* på alkohol fick, erfarenheter som nykterhetsnämnderna märkte något halvår efter strejkens slut.

Det finns inga genvägar till ökad nykterhet i vårt land. Man får gå det tålmodiga arbetets väg och därvid inte glömma bort att behandla alkoholen med hänsyn till fakta om dess verkningar, inte med utgångspunkt från någon romantisk och gammaldags föreställning om alkoholbruket.

I det här sammanhanget bör även några siffror belysande situationen bland skolungdom i Stockholm kunna nämnas. Enligt skolöverläkarens rapport avseende läsåret 1964/65 anmäldes 13 fall av spritmissbruk mot 26 året dessförinnan. Av de 13 var 10 elever i grundskolan, därav 2 flickor.

Ett annat allvarligt problem besläktat med alkoholmissbruket är thinner-sniffningen. 86 elever anmäldes för thinnersniffning läsåret 1964/65. Glädjande nog tycks sniffningen vara mindre utbredd nu än tidigare. Läsåret före det nyss nämnda var 152 elever anmälda. De flesta fallen har inrapporterats från grundskolan. En elev hade sniffat kloroform, vilket är betydligt farligare än thinner. Nedgången i thinnersniffningen kan hänga samman med att andra berusningsmedel blivit mera lättillgängliga, såsom exempelvis mellanölet vilket berörts ovan.

Uppenbart är att spritmissbruket tränger ned i allt lägre åldrar och att kraftåtgärder måste vidtas från samhällets sida för att förhindra att unga människor går alkoholmissbrukarens öde till mötes.

Informationen om rökningens hälsovådliga verkningar har inte nått fram till allmänheten

Rökningen är samma bekymmer som tidigare, framhåller skolöverläkaren i Stockholm i sin rapport över skolhälsovården i Stockholm läsåret 1964/65. Av redogörelsen framgår bl. a., att skolläkarna i 23 rektorsområden ansett rökningen vara ett betydande problem och att man t. o. m. ser små vanerökare på lågstadiet, d. v. s. i åldrarna 7—9 år. En skola i Stockholm har inköpt en ergometercykel för att bl. a. påvisa tobakens konditionsnedsättande effekt och använder den i antibakpropaganda. Eleverna får trampa cykel före och efter rökning och se skillnaden, vilket imponerar på dem mera än muntlig information. I flickskolorna förekommer likaså en utbredd rökning. Skolöverläkaren framhåller, att vissa skolor infört rökrutor på rastgårdarna, vilket visserligen förbättrar disciplinförhållandena men dock ej kan anses rekommendabelt ur hälsovårdssynpunkt.

I andra motioner till årets riksdag behandlas tobaksmissbruket. Bl. a. refereras till de amerikanska vetenskapligt utförda undersökningarna om tobakens skadliga inverkan på hälsan. Förslag framläggs också om en form

av konsumentupplysning på cigarettpaketen, på vilka det i likhet med vad som sker i USA skulle kunna påtalas att rökningen kan vara skadlig för hälsan. Likaså framläggs förslag om en begränsning eller ett förbud av tobaksreklamen, som nu tar sig allt djärvare och mera utmanande uttryck i pressen.

Det är särskilt angeläget, att de vetenskapliga rön som både här och utomlands framkommer om tobaksmissbrukets hälsovådliga effekter snabbt blir spridda och kända för en större allmänhet, exempelvis genom upplysningar i etermedia. Skolorna och föreningslivet bör likaså kunna göra stora informativa insatser på dessa områden, om bara resurser ställs till förfogande från samhällets sida.

Narkotikamissbruket

Under de allra senaste åren har missbruket av narkotiska medel i vårt land ökat i en mycket oroväckande takt. Främst är det bruket av centralstimulerande medel — exempelvis av preparatet preludein — som tilltagit och blivit dominerande bland missbrukarna. Den totala omfattningen av narkotikamissbruket är svårbedömd, men när det gäller just de centralstimulerande medlen torde Sverige ha en helt unik missbrukarsituation.

Narkotikamissbruket har hittills begränsats till vissa större städer, i första hand Stockholm. Under den allra senaste tiden har dock missbruk kunnat inregistreras även i städer och samhällen ute i landet.

Den tidigare användningen av narkotika torde ha varit mera av individuell och mer begränsad karaktär. Under senare år har dock allt fler grupp-bildningar kring narkotika förekommit. Distributionen av narkotika har blivit mer målinriktad och av avsevärt större omfattning. Den ökade förbrukningen har medfört att skrupelfria personer skaffat sig betydande inkomster genom att illegalt införa narkotiska medel i landet och försälja dessa — i allmänhet med hjälp av langare. De personer som sysslat med detta har inte heller dragit sig för att aktivt medverka till att skapa ett narkotikabehov hos nya grupper. Den mest avskryvbara formen är då narkotiska medel gratis utdelas utanför skolportarna till eleverna i syfte att skapa en ny marknad.

I motioner vid fjolårets riksdag krävde centern och folkpartiet att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas för att i första hand föreslå tillfälliga förbättringar i vårdapparaten och på längre sikt ta upp straffbestämmelser, forskning etc. Också vid årets riksdag har partimotioner från mittpartierna väckts om väsentliga insatser på narkomanivårdens område. Det är ytterst angeläget att där framförda krav blir tillgodosedda.

Tablettmissbruk

av olika slag blir allt vanligare även bland skolungdomar. Det rör sig enligt skolöverläkaren i Stockholm övervägande om flickor. Också hithörande

problem måste beaktas av samhället, varvid förebyggande och upplysande åtgärder bör vidtas.

Könssjukdomar och tidiga graviditeter

I Stockholm kom 1964/65 49 fall av könssjukdomar till skolsköterskornas kännedom. 48 av dessa fall utgjordes av gonorrhé, en av syfilis. Enligt läkartidningens statistik över antalet fall av smittsamma könssjukdomar, som kommit till kännedom under tiden 1—15 november 1966, uppgick totala antalet fall till 1 080, vilket motsvarar 1,40 på 10 000 invånare.

Dessa siffror talar sitt eget tydliga språk. Att de smittsamma könssjukdomarna utgör ett samhällsproblem av mycket allvarligt slag råder ingen som helst tvekan om. Sexualundervisningen i skolan behöver därför förbättras, varvid även de etiska problem som sammanhänger med samlivet i stort bör bli föremål för behandling.

De *tidiga graviditeterna* ökar också i omfattning. Inte mindre än 121 flickor i stockholmsskolorna blev gravida läsåret 1964/65. Den allra yngsta modern var en flicka i grundskolan som bara var 13 år; dessutom blev två 14-åringar och nio 15-åringar gravida. Och praktiskt taget samtliga de 121 barnen var inte önskade, konstaterar skolöverläkaren i sin redogörelse. Han anser vidare att allt måste göras för att minska antalet graviditeter bland unga flickor.

Antalet *aborter* bland yngre flickor tenderar också att öka, vilket är oroväckande, särskilt mot bakgrund av att illegala abortörer inte hyser några betänkligheter mot sådana aborter.

Asociala flickor spelar enligt vetenskapsman mer destruktiv roll än asociala pojkar

Asociala flickor borde ägnas ett större intresse, framhålls i tidskriften *Alkoholfrågan* nr 5 1966, ur vilken vi tillåter oss citera följande.

De flesta undersökningar från gränsområdet mellan ungdomspsykiatri, sociologi, kriminologi och alkoholforskning har gällt pojkarna, konstaterar *John Takman* i ett kapitel i sin nyutkomna bok »Socialmedicinsk vardag». Kapitlet är betitlat »Promiskuösa, prostituerade och alkoholiserade flickor».

För flickorna har intresset varit mindre, skriver författaren vidare, sannolikt beroende på att deras beteenderubbningar har haft mindre dramatiska verkningar och mest drabbat dem själva. De aktivt asociala pojkarna har varit talrikare och deras asocialitet mer iögonenfallande. Framför allt har den medfört omedelbara och kännbara ekonomiska skador för andra medborgare och för samhället. Men på längre sikt, som mödrar för nästa generation, spelar de asociala flickorna troligen en mera destruktiv roll än de asociala pojkarna.

Den dåliga miljön går ofta i arv. I regel är det mödrarnas kvalitet som blir utslagsgivande. I alla händelser kan man konstatera att en problematisk fader är mindre ödesdiger för barnens utveckling än en problematisk

moder, helt enkelt därför att mödrarnas roll i barnens uppfostran i vår kulturkrets är mera central än fädernas i flertalet familjer.

Nästan utan undantag har promiskuösa, prostituerade och alkoholiserade flickor växt upp i ogynnsamma förhållanden. Många av dem försummar i sin tur sina barn. Om vi ska gripa in i djävulscirkeln av ständigt upprepade missförhållanden från generation till generation, måste vi tydligen mer än hittills rikta uppmärksamheten på flickornas beteenderubbningar.

Dr Takman har gått igenom sitt journalarkiv från socialläkarbyrån vid Stockholms stads barnvårdsnämnd och redovisar i boken ett material, omfattande 802 fall. Det är flickor som han personligen undersökt och som vid första undersökningstillfället fyllt 12 men inte 21 år.

Om prognosen för unga prostituerade, alkoholmissbrukare och narkomaner har praktiskt taget inga forskningar gjorts, konstaterar han. Arbeten om personligheten och miljöförhållandena vid prostitutionsdebuten saknas mig veterligt helt, trots att litteraturen om prostitution och prostituerade är så omfattande att den kvantitativt överträffar litteraturen på de flesta andra socialmedicinska gebit.

1. Alkohol — narkotika — prostitution

I en FN-rapport (Study on traffic in persons and prostitution 1959) nämns om en ökning av antalet unga flickor, som engagerar sig i prostitution i Sverige, och i samband med detta också en ökning av alkohol- och narkotikamissbruk bland svensk ungdom. Rapporten konstaterar att sambandet mellan prostitution, alkohol och narkotika aldrig blivit nöjaktigt studerat, trots att det ofta nämnts och även tagits för givet. Intrycket är att det finns ett sådant samband.

Intrycket är att engagemang i prostitutionen försämrar den sociala prognosen. De år flickorna skulle använda för yrkesutbildning och/eller inträde i ett ordnat arbetsliv spolieras. Ett inte obetydligt antal yrkesprostituerade blir redan i unga år kroniska socialvårdsfall. Alkoholism och — de senaste åren — narkomani är allvarliga associerade sjukdomar.

2. Arv och miljö

En relativt stor grupp av de asociala flickorna rekryteras ur ett relativt litet medborgarskikt. Inte sällan är de den tredje generationen av asociala kvinnor, och det är sannolikt att vi, om vi hade möjlighet att samla uppgifter ännu längre tillbaka i tiden, skulle finna att de var den fjärde eller femte generationen. Många av dem blir mödragenerationen till nästa generation av trassliga flickor. Med de ytterst osäkra metoder vi ännu har att bedöma de genetiska faktorernas betydelse är det vanligen omöjligt att särskilja arv och miljö och fastställa vad som är en funktion av arvet och vad som är en funktion av miljön. Att miljön ärvs och spelar en ytterst viktig roll är emellertid oomtvistat. Att miljön kan bearbetas och förbättras i de allra flesta fall är kanske inte lika oomtvistat men utgör dock en fruktbar arbetshypotes.

I vårt land är inte prostitutionen, som i många andra länder, ett stort

problem. Men att detta problem allttjämt existerar tyder på defekter inte minst i den sociala barnvården.

Prostitutionen och den kvinnliga asocialiteten i övrigt är en del av det sociala trask som producerar nya fall för våra ungdomsvårdsskolor, fängelser, alkoholistanstalter, mentalsjukhus och vårdhem. Någonstans måste en sanering börja och ett mentalhygieniskt program formuleras. Att göra detta utan vetenskapliga undersökningar, som ger oss kännedom om verkligheten, är knappast möjligt. Det är dock oändligt mycket dyrbarare att angripa missförhållandena på det vaga och famlande sätt, som kännetecknar så mycket av arbetet inom socialvården, inklusive den sociala barnvården, än att undersöka vad missförhållandena beror på och angripa dem med rationella medel.

Några av de tonårsflickor som debuterat som prostituerade 1958 eller senare har blivit narkomaner. I några fall har prostitutionen varit sekundär till narkomanien, d. v. s. framtingad av behovet att finansiera narkotikaköpen. I vissa fall har narkotika bidragit till att permanenta flickornas engagemang i prostitutionen och hindra deras rehabilitering. Planmässigt arbetande sutenörer var inte sena att utnyttja de möjligheter att hålla flickorna kvar som narkotikaepidemien 1958—1959 gav anvisning om.

Vid en efterundersökning av patienterna från narkotikaepidemien 1958—1959, sammanlagt närmare 150 tonåringar, måste också de engagerade pojkar inkluderades. Av de uppgifter som hittills sammanställts förefaller det som om ett äldre kvasiintellektuellt narkomangång var den härd som epidemien utgick ifrån.

Utom narkotikaepidemien 1958—1959 har ungdomens motorisering under femtioalet och spritrestriktionernas upphävande 1955 bidragit till kvalitativa och kvantitativa förändringar av ungdomsasocialiteten.

Samma journaler har ännu inte kunnat kompletteras med de data som tillkommit i socialregister, barnvårdsakter, sjukhusjournaler etc. sedan patienterna var aktuella vid socialläkarbyrån. För 94 flickor har emellertid en nöjaktig komplettering hunnits med i fråga om bakgrundsdata. Av dessa flickor är två tredjedelar födda i Stockholm eller hitflyttade före 12 års ålder. En tredjedel har flyttat hit efter fyllda 12 år, i regel efter avslutad skolgång. Nästan utan undantag har uppväxtmiljön varit bedrövlig. Endast en tredjedel har bott hos sammanlevande föräldrar till fyllda 10 år, och med några få undantag har hemmiljön också i dessa fall varit förödande.

Av de 94 flickorna i det aktuella materialet har 2 debuterat som prostituerade vid 13 år eller tidigare, 11 vid 14 år, 7 vid 15 år, 21 vid 16 år, 20 vid 17 år, 17 vid 18 år, 9 vid 19 år och 4 vid 20 år.

Slutsatser

Av vad ovan anförts torde framgå att samhället har att brottas med ett otal allvarliga problem på de mest skiftande områden: ungdomsbrottslighet,

tilltagande våldsmentalitet, tobaks- och tablettmissbruk, alkohol- och narkotikamissbruk, sexuell förvildning som tagit sig uttryck i allt djävare pornografi, även i massmedia, samt en begynnande upplösning av flertalet gängse moral- och normbegrepp. Avsikten med denna motion är *inte* att svartmåla det svenska samhället och dess medborgare. Tanken har i stället varit att peka på de många *destruktiva* krafter som med olika medel och på olika sätt verkar inom vårt samhälle. Det är dessa krafter som *tillsammans* utgör de svåra pesthärdar vilka inifrån kan angripa och bryta ned ett i övrigt till det yttre välordnat samhälle, om inte effektiva motåtgärder vidtas. Det kan i det här sammanhanget räcka med att nämna, att det stora flertalet av svensk ungdom är skötsam och pålitlig. Tyvärr märks dessa ungdomar inte lika mycket vare sig i massmedia eller annorstädes som de vilka begår brott mot samhällets lagar eller på annat sätt avviker från det normala beteendemönstret.

Självfallet får inte situationen göras dystrare än att vi med stöd från alla goda krafter skall kunna upprätthålla ett rättssamhälle med garantier för medborgarnas trygghet och personliga integritet. Det gäller bara att hitta de rätta instrumenten för sådana åtgärder. Att här inte kan föreligga färdiga patentlösningar på alla dessa svåra problem torde stå klart för var och en som sysslat med socialvård av något slag. Däremot torde *en hel serie* av åtgärder vara påkallade, *en samlad kraftansträngning från samhällets sida*, för att få rätsida på dessa problem. Bl. a. bör statsmakterna mer energiskt än nu är fallet ägna sig åt dessa frågor och inte vänta tills det är för sent. Regeringen bör kunna gå betydligt längre i sina ansträngningar för att förhindra att brott begås, rättsbegreppen sätts ur spel o. s. v. Regeringen har enligt vår mening inte med kraft vågat säga ifrån på vissa punkter. Den låt-gå-politik man fört på exempelvis tryckfrihetens område är diskutabel. Normerna försvinner, och fältet är fritt för allsköns alster utan urskillning. Samma desorientering råder på filmens och i viss mån även på massmedias område. Vi vill inte ropa på polis i varje ögonblick. Däremot vill vi att respekten för människovärdet, integriteten och vars och ens rätt att hysa sin egen mening skall upprätthållas. Likaså bör tillbörligt utrymme ges alla åsiktsgrupper att få framföra sina åsikter i frihet. Tyvärr brister det ofta i dessa avseenden.

Under de senaste 5—10 åren har mängder av de problemställningar som kan tas upp till diskussion i detta sammanhang varit föremål för olika statliga utredningar. Dessa utredningar — i sig själva ofta utförda med stor omsorg och under stor tidsutdräkt — har inte alltid följts upp genom konkreta åtgärder från statsmakternas sida, och framför allt saknas alltjämt den *övergripande* utredning som skulle kunna ta sig an *hela* denna problematik, d. v. s. frågan om hur de destruktiva krafternas spel i vårt samhälle skall kunna förhindras och hur man skall kunna undgå en fortgående förändring av vår rätts- och moraluppfattning i riktning mot desorganisation

och upplösning av alla vedertagna begrepp. Detta är förvisso ingen liten fråga och ingen lätt uppgift att utreda, men det är *helhetslösningen* på alla dessa problemställningar som betyder något i det långa loppet. Vilka normer och vilka värden skall ligga till grund för skolans undervisning och den i läroplanerna fastslagna fostran av det uppväxande släktet, vilken åligger skolan? I andra motioner till årets riksdag tas frågan om etermedias roll i kulturbefrämjande syfte upp. Även den frågan hör hemma i detta sammanhang. Vilka värderingar skall utgöra grundvalen för Sveriges Radios programpolitik? Så länge monoopolet består är den frågan oerhört viktig för många människor i dag. Hur säkras medborgarinflytande över de opinionsbildande massmediaorganen över huvud taget? Finns risker för fåtalets diktatur — smakdiktatur och åsiktsdiktatur? Vilken betydelse skall och bör statsmakterna tillmätas för normbildningen i vårt samhälle? Hur uppfattas lagstiftningen på hithörande områden? Vilken effekt har den? Finns lagar som inte längre respekteras? Frågorna kan som synes bli många. Det väsentliga är att helhetsaspekten inte går förlorad. Vart syftar samhällets strävanden? Finns det en grundideologi bakom samhällets hjälpinsatser? Siktar vi enbart till ett materiellt välstånd eller finns också djupare och mera meningsfulla dimensioner med i bilden av ett bättre och lyckligare samhälle som vi alla säger oss vilja förverkliga?

Det kan lätt invändas, att samtliga frågeställningar här är för allmänt hållna för att statsmakterna skall ta sig an dessa problem och att det överstiger allas vår förmåga att mäta med att ta ett helhetsgrepp på de destruktiva krafternas inverkan på vårt samhällsliv. Ändå vill vi fästa riksdagens och regeringens uppmärksamhet på alla hithörande frågor och på att djup oro råder bland stora delar av vårt folk inför de allvarliga följdverkningar de upplösande krafternas inverkan på vårt samhällsliv kan få.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att en långt större uppmärksamhet än hittills varit fallet måste riktas på de destruktiva krafternas spel i vårt samhälle samt att kraftfulla åtgärder vidtas i syfte att åstadkomma positiva helhetslösningar på problemen med de tilltagande sociala beteendemönstren.

Stockholm den 26 januari 1967

Axel Gustafsson (fp)

Olle Westberg (fp) Einar Rimmerfors (fp) Augustinus Keijer (fp)